

Divendres 24 de novembre
MAPAMUNDI DE CONFLICTES_MÓN ÀRAB

Dient les coses pel seu nom: la neteja ètnica de Palestina del 1948

Ilan Pappé

Professor d'Història de la Universitat d'Haifa

Durant molts anys, el terme *Nakba* –una catàstrofe humana– semblava un terme satisfactori per avaluar tant els esdeveniments del 1948 a Palestina com el seu impacte en les nostres vides avui dia. Penso que ja és el moment d'utilitzar uns termes diferents: «la neteja ètnica de Palestina». El terme *Nakba* no comporta cap referència directa de qui està al darrere de la catàstrofe –qualsevol cosa pot causar la destrucció de Palestina, fins i tot els mateixos palestins. No és així, però, quan s'utilitza el concepte *neteja ètnica*. Implica una acusació directa i una referència als culpables, no sols en el passat sinó també en el present. I el que és molt més important, connecta polítiques, com les que van destruir Palestina el 1948, amb una ideologia. I quan aquesta ideologia és encara la base de les polítiques d'Israel cap als palestins siguin on siguin, el *Nakba* continua, o el que és més precís i convincent, la neteja ètnica segueix endavant. En aquest 58è aniversari del *Nakba*, és el moment d'utilitzar de manera oberta i sense vacil·lació el concepte *neteja ètnica* que és el millor per descriure l'expulsió dels palestins el 1948.

La neteja ètnica és un crim, i els que la perpetren són criminals. El 1948, la direcció del moviment sionista, que va passar a ser el govern d'Israel, va cometre un crim contra el poble palestí. El crim va ser la neteja ètnica. Aquest no és un terme casual, sinó una acusació d'implicacions polítiques, legals i morals de llarg abast. El significat d'aquest terme va quedar aclarit com a conseqüència de la guerra civil dels Balcans en la dècada dels anys noranta. De qualsevol acció per part d'un grup ètnic amb vista a expulsar-ne un altre amb el propòsit de transformar una regió ètnicament mixta en una altra ètnicament pura, se'n diu neteja ètnica. Una acció es converteix en política de neteja ètnica al marge dels mitjans emprats per obtenir-la. Qualsevol mitjà –des de persuasions i amenaces fins a les expulsions i matances– justifica l'atribució d'aquest terme a polítiques com aquestes. I encara més, la pròpia acció determina la

definició, i en conseqüència certes polítiques han estat considerades com a neteja ètnica per la comunitat internacional, fins i tot encara que no hagués existit o no hagués estat exposat un pla mestre per a la seva execució. En conseqüència, les víctimes de la neteja ètnica són tant persones que van fugir preses del pànic com aquelles expulsades per la força com a part d'una operació continuada. Poden trobar-se les definicions i referències anteriors en els llocs web del departament d'estat nord-americà i de les Nacions Unides. Aquestes són les definicions principals que van guiar el Tribunal Penal Internacional de l'Haia quan es va disposar a jutjar els responsables de planificar i executar les operacions de neteja ètnica com a persones que van perpetrar crims contra la humanitat.

L'objectiu israelià el 1948 estava clar i es va articular sense desviar-se del Pla Dalet adoptat el març del 1948 per l'alt comandament de l'*Hagana* (la principal clandestinitat jueva de l'època preestatal). L'objectiu era ocupar tant de territori com fos del mandat de Palestina i l'eliminació de la majoria dels barris urbans i dels pobles palestins del futur i cobejat estat jueu. L'execució va ser encara més sistemàtica i exhaustiva del que el pla havia anticipat. En només set mesos, 531 pobles van ser destruïts i 11 barriades urbanes buidades. L'expulsió en massa va anar acompanyada de matances, violacions i empresonament d'homes (definitos com a tal a partir dels deu anys d'edat) en camps de treball per períodes de més d'un any. Totes aquestes característiques, l'any 2006 poden ser només atribuïdes a una política de neteja ètnica, és a dir a una política que segons la definició de l'ONU busca transformar una àrea ètnicament mixta en un espai ètnicament pur quan tots els mitjans estan justificats per a això. Polítiques d'aquesta mena estan definides en el dret internacional com a crims contra la humanitat, els quals el departament d'estat dels Estats Units considera que només poden ser rectificats amb la repatriació de tota la gent que va marxar, o va ser expulsada com a conseqüència de les operacions de neteja ètnica.

Les implicacions polítiques d'aquesta declaració són que Israel és l'únic culpable de la creació del problema dels refugiats palestins i sobre el qual pesa la responsabilitat legal i moral del problema. La implicació legal és que, encara que hi hagi obsolescència després d'un període tan llarg de temps, per a aquells que van cometre actes descrits com a crims contra la humanitat, la pròpia acció continua sent la perpetració d'un crim pel qual mai ningú no ha estat portat davant de la justícia. La implicació moral és que, en realitat, l'Estat jueu va néixer a partir d'un pecat (com molts altres estats, per descomptat) però el pecat, o crim, mai ha estat admès. Pitjor encara, en certs cercles d'Israel ha estat reconegut per justificar-lo i acceptar-lo, com a política futura contra els palestins allà on siguin.

Però totes aquestes implicacions van ser totalment ignorades per l'elit política israeliana i, en canvi, se'n va derivar una lliçó molt diferent dels esdeveniments del 1948: «Com a estat, pots expulsar la meitat de la població de Palestina, destruir la meitat dels seus pobles i sortir-te'n sense un bri de crítica.» Les conseqüències d'una lliçó així van ser inevitables: la continuació de la política de neteja ètnica per altres mitjans. Hi va haver prou fites conegudes en tot aquest procés: l'expulsió de desenes de pobles entre el 1948 i el 1956 d'Israel pròpiament dit; el traspàs forçat de 300.000 palestins de Cisjordània i la Franja de Gaza i una molt mesurada, però constant, neteja de la zona del Gran Jerusalem.

Mentre no s'apregui la lliçó política, no hi haurà cap solució per al conflicte palestinoisraelià. La qüestió dels refugiats fracassarà repetidament en qualsevol intent, reeixit sota altres paràmetres, de reconciliar les dues parts en conflicte. És per això que és tan important reconèixer els esdeveniments del 1948 com una operació de neteja ètnica, per tal de poder assegurar així que una solució política no eludirà l'arrel del conflicte, és a dir l'expulsió dels palestins. En el passat, el fet d'eludir-la ha estat la raó principal per al col·lapse de tots els acords previs de pau.

Mentre no s'apregui la lliçó legal, sempre romandran impulsos punitius i emocions venjatives del costat palestí. El reconeixement legal del *Nakba* del 1948 com un acte de neteja ètnica possibilitaria una justícia indemnitzadora. Aquest és el procés que ha tingut lloc recentment a Sud-àfrica. El reconeixement dels fantasmes del passat no s'ha fet per portar els criminals davant la justícia, sinó més aviat per portar el propi crim davant la justícia i davant l'opinió pública. La resolució final no serà punitiva, no hi haurà càstig, sinó que més aviat indemnitzarà, és a dir, les víctimes seran compensades. La compensació més raonable per al cas particular dels refugiats palestins va ser clarament formulada ja el desembre del 1948 per l'Assemblea General de l'ONU en la seva resolució 194: el retorn incondicional dels refugiats i les seves famílies a la seva terra materna (i a casa seva en la mesura que sigui possible).

Mentre no s'apregui la lliçó moral, l'estat d'Israel continuarà existint com un enclavament hostil al cor del món àrab. Continuarà sent l'últim record d'un passat colonial que complica no sols la relació israeliana amb els palestins, sinó també amb el món àrab en general. I ja que la lliçó moral no s'està assimilant, avui dia hi ha a Israel una justificació *a posteriori* per a la neteja ètnica i un perill real per intentar portar-la a terme una altra vegada.

Quan i com podem esperar que aquestes lliçons siguin apreses i absorbides en l'esforç de portar la pau i la reconciliació a Palestina? En primer lloc, per descomptat, no ho podem esperar gaire mentre persisteixi la brutal fase actual

d'ocupació de Cisjordània i la Franja de Gaza. I no obstant això, al costat de la lluita contra l'ocupació, i amb el positiu desenvolupament de l'opció BDS (boicot, desinversió i sancions) adoptada com la major estratègia cap endavant per part de la societat civil als territoris ocupats i pel moviment de solidaritat internacional, l'esforç de traslladar la neteja ètnica del 1948 al centre de l'atenció i la consciència mundial ha de continuar.

El treball no s'ha de limitar a un lloc. Més aviat, el lloc on la neteja ètnica del 1948 va ocórrer –l'Israel d'avui dia– està totalment exclòs d'aquesta empresa. El treball dins del país del *Nakba* ha d'incloure's i coordinar-se en l'esforç general allà on hi hagi palestins i els que els donen suport. Amb l'ajuda de Badil i altres organitzacions, els refugiats interns dins d'Israel i altres ONG líders de Palestina en aquest estat van cooperar amb un grup d'activistes jueus per iniciar un intent seriós de portar davant de l'opinió pública la neteja ètnica i defensar enèrgicament i sense vacil·lacions la implementació del dret palestí al retorn.

En dues conferències de suport al dret al retorn, investigadors i activistes palestins i jueus van airejar en públic els seus esbrinaments sobre la neteja ètnica des del 1948 fins avui i van presentar les seves idees sobre com avançar en la sensibilització de l'opinió pública sobre les implicacions desastroses –per a palestins i jueus de la mateixa manera, i en realitat per al món en general– de la negació contínua de les neteges ètniques del 1948 i el rebuig d'acceptar el reconegut internacionalment dret al retorn.

En el 58è aniversari i en la preparació del 60è aniversari, nosaltres palestins, israelians i tots aquells a qui els importa aquesta terra, hem d'exigir que els crims contra la humanitat del 1948 siguin inclosos en els llibres d'història de tot el món per poder així aturar la continuació dels crims actuals abans no sigui massa tard.